

[Udenrigsministeren.]

vestopspørgsmål, hvor udelukkende de tre siden 1958 forhandlende atommagter har sæde.

Denne underkomité måtte på den givne baggrund naturligt genoptage drøftelserne, hvor tremagtskonferencen havde sluppet. Det fulgte af sig selv, at spørgsmålet om international kontrol med en eventuel aftales overholdelse kom til at stå i første række såvel i underkomiteens som i 18 magtskomiteens overvejelser, og det så meget mere som de seneste teknisk-videnskabelige erfaringer og videreudviklingen af den seismiske måleteknik i sig selv syntes at indicere, at man i høj grad kunne forlade sig på nationale måleenheder — altså afstå fra international kontrol — til konstatering af mulige traktatbrud, dog med undtagelse af de underjordiske sprængninger, hvoraf de større er vanskelige at skelne fra jordskælv og de mindre frembyder gode muligheder for camouflage.

Sovjetunionens position var uforandret den, at international kontrol er uacceptabel som indebærende en „legaliseret“ spionage og endvidere i alle tilfælde — altså også for så vidt angår de underjordiske forsøg — overflødig på grund af det videnskabelige måleapparatur effektivitet og nøjagtighed.

Vestmagterne mente for deres vedkommende — i det omfang sigtet rettede sig imod en alle forsøg omfattende aftale — at burde opretholde kravet om et internationalt kontrolorgan med adgang til et vist mål af inspektion på stedet. Dette standpunkt begrundedes med nødvendigheden af også at kunne kontrollere, om der fandt mindre underjordiske sprængninger sted.

Et varsel om den udvikling, der nu har ført frem til Moskvaaftalen, kom imidlertid, da de to vestmagter i august måned 1962 som et alternativ til et samtidigt forelagt udkast til traktat vedrørende et totalt atomprøvestop under international kontrol fremlagde et udkast til en midlertidig traktat vedrørende et partielt ukontrolleret prøvestop i atmosfæren, det ydre rum og under vandet. Dette forslag, som tog sigte på de forsøg, der kan medføre sundhedsfarligt, radioaktivt nedfald, og som undtog de underjordiske, vanskeligt identificerbare, men normalt ikke sundhedsfarlige forsøg, og som derved kom uden om kravet

om inspektion på stedet, var i sin hovedtendens i overensstemmelse med den traktat, til hvis ratifikation det høje ting nu skal tage stilling.

At vestmagterne kunne fremsætte dette alternative forslag, beroede som nævnt på den videnskabelige måle- og identifikationstekniks seneste fremskridt, der ydermere efter vestmagternes skøn muliggjorde en i forhold til tidligere positioner formindsket international kontrol i forbindelse med en alle forsøg omfattende aftale.

Sovjetunionens reaktion på det engelsk-amerikanske initiativ gav ikke anledning til optimisme. Sovjetunionen stod fortsat fast på, at en aftale, der ikke omfattede alle forsøg, måtte kombineres med et moratorium for underjordiske forsøgssprængninger.

Vinterens og forårets forhandlinger i 18 magtskomiteen i Genève førte ikke til nogen tilnærmelse mellem parterne i dette spørgsmål. Ganske vist kunne det med tilfredshed noteres, at Sovjetunionen nu atter accepterede princippet om international inspektion i forbindelse med en omfattende aftale, men de fra sovjetisk side tilbødte antal årlige inspektioner — to eller tre — kunne dog ikke tilfredsstille vestmagterne, og en vis usikkerhed bestod med hensyn til, hvorvidt det sovjetiske tilbud ville stå ved magt i længere tid.

I juni måned 1963 indtrådte imidlertid en ny og glædelig udvikling i forholdet mellem de to store vestmagter og Sovjetunionen. Parterne tilkendegav nemlig, at de ved et møde i Moskva i midten af juli måned ville genoptage samtalerne om en standsning af atomforsøg. Dette gav overalt anledning til forhåbninger om, at de mange års tålmodige og vanskelige forhandlinger omsider — hånd i hånd med og betinget af den teknisk-videnskabelige udvikling — havde beredt jordbunden for en forståelse mellem øst og vest i denne sag.

Forhandlingerne i Moskva mellem de tre atommagter resulterede i løbet af kort tid i et traktatudkast, hvorefter kernevåbenforsøg i atmosfæren, det ydre rum og under vandet forbydes, hvorimod underjordiske forsøg tillades under forudsætning af, at radioaktivt affald ikke kommer uden for vedkommende stats grænser.